

Odprtje razstave

OSTALINE PRETEKLOSTI – ZA DRUGAČNO UPORABO MOŽGANOV

Minuli petek, 30. maja 2025, je ZKŠT Zavod za kulturo, šport in turizem Žalec v Dvorcu Novo Celje odprl novo veliko razstavo z naslovom **Ostaline preteklosti – za drugačno uporabo možganov**.

Na razstavi, ki navdušuje s prepletom umetnosti, nevroznanosti in tehnologije prihodnosti, se predstavljata dve umetnici: vizualna umetnica in umetnostna teoretičarka **Uršula Berlot** ter umetnica in raziskovalka robotike **Maša Jazbec**.

Na odprtju je o konceptu razstave spregovorila kustosinja **dr. Mojca Puncer**, ki je poudarila, da je dvorec, nekoč veličasten, danes pa žal propadajoči objekt, s to razstavo postal prostor raziskovanja možganov, spomina, pozabe in prihodnosti človeške zavesti. Pogovor, ki ga je kustosinja opravila z obema umetnicama, je obiskovalcev približal pomen razstavljenih del in tehnologijo, s pomočjo katere so dela nastala. Nekatera dela so bila ustvarjena prav za to razstavo.

Večer, ki ga je povezovala Nastija Močnik, je s prijetnimi harmonikarskimi melodijami obogatil **Duo Vivace** (Suzana Hrast in Miha Plevčak).

Ob omenjeni razstavi pa je ZKŠT Žalec znova na ogled postavil dokumentarno stalno postavitev o bogati, več kot štiristoletni zgodovini dvorca Novo Celje in njegovega predhodnika, dvorca Plumberk, nekdanjih lastnikov, arhitekturi in opreми. Razstava **Procesi spominjanja in pozabe** je delo avtorjev dr. Polone Vidmar (ZRC SAZU), dr. Marije Počivavšek (Muzej novejšje zgodovine Celje), Karmen Kreže (Medobčinska splošna knjižnica Žalec) in Uroša Goveka (ZKŠT Žalec).

Dogodek v dvorcu je bil tudi priložnost, da se je ZKŠT Žalec javno zahvalil za sodelovanje svoji zunanji sodelavki, umetnostni zgodovinariki, kustosinji **mag. Alenki Domjan**, ki je več kot desetletje bdela nad programom razstav v dvorcu Novo Celje in več kot 15 let oblikovala razstavni program v Savinovem likovnem salonu Žalec. Alenka Domjan z letošnjim letom zaključuje svoje delo, kjer je pustila neprecenljiv pečat in izdatno prispevala k razvoju pomembnosti in referenčnosti obeh likovnih razstavišč v Žalcu.

Obe postavitvi bosta na ogled do 5. oktobra 2025, vsak petek, soboto in nedeljo med 17. in 20. uro. Javna vodenja po razstavi Ostaline preteklosti – za drugačno uporabo možganov bodo vsako zadnjo nedeljo v mesecu od junija do septembra, vsakokrat ob 18. uri. Ogled razstav in javna vodenja so brezplačni.

O konceptu razstave:

Kot je zapisala kustosinja razstave dr. Mojca Puncer, propadajoči dvorec Novo Celje ponuja prostorski in kontekstualni izziv za postavitve razstave na način dialoga z večrazsežnostjo avtorskih poetik umetnic, ki vsaka s svoje strani tematizirata vplive znanosti in tehnologije na posameznika in družbo v celoti. Pri tem posebno pozornost namenjata raziskavam na področju nevroznanosti ter njenih povezav s humanoidno robotiko.

Razstava nagovarja obiskovalce, da razmišljajo o preteklosti kot izhodišču za prihodnost. Zapuščen dvorec se uporablja kot metafora za »neaktivne« predele možganov, ki jih umetnost znova oživlja – podobno kot možgani gradijo nove povezave tam, kjer poteka komunikacija.

Tokratna umetniška dela niso le vizualno osupljiva – zanimiva so predvsem zato, ker so nastala s pomočjo znanstvenih metod in orodij, kot so magnetna resonanca, nevrotehnologije in robotika. Umetnost tu ni le refleksija znanosti, temveč njena aktivna soustvarjalka.

Umetniška dela Uršule Berlot in Maše Jazbec na razstavi zajemajo programirane in izmišljene svetove, raziskavo, igro, simulacijo in spekulacijo. Razstavljena so znanstveno-tehnološko in dokumentarno ter performativno in likovno zasnovana večmedijska, intermedijska oz. interdisciplinarna dela, ki ponujajo mnogotere načine gledanja, potapljanja v imaginarne svetove ter občutenja prostora, v katerem se ostaline preteklosti poigravajo z našim dojetjem in vrednotenjem tako sedanjosti kot tudi projekcij za prihodnost. Ta je pod vse močnejšim vplivom novih informacijsko-komunikacijskih, robotskih in drugih tehnologij ter orodij umetne inteligence.

Razstavljena dela bo obiskovalce nagovarjala k razmisleku o vlogi opuščenih historičnih prostorov, za katere nam je vedno manj mar in ki z umetnostjo postajajo prostori drugačne uporabe.

Uršula Berlot je na osnovi radioloških posnetkov lastnih možganov ustvarila svetlobna dela, svetlobne kinetične instalacije in video dela – na tej liniji je posebej za to razstavo nastalo novo video delo (*How the Brain Creates the Mind/Kako možgani ustvarjajo um*, 2025). Razstava vključuje tudi umetničino interpretacijo fizikalnih vizualizacij skozi serijo slik na pleksi steklu (*Vektorska polja*). Dela so odraz umetničinega raziskovalnega zanimanja za mejna področja človeške zaznave in njihovih širitev s tehnološkimi orodji. Znanstvene vizualizacije, ki nastopijo v obliki umetniškega motiva, odstirajo širši kulturni pomen znanstvenih in tehnoloških podob, zlasti njihov potencial razpiranja nevidnega in skritega.

Maša Jazbec na specifičen način posega po nevrotehnologiji pri svojem umetniškem raziskovanju potencialov nevromorfni in senzornih tehnologij na področju uporabe generativne umetne inteligence (GUI) in robotike. Še zlasti jo zanima interakcija med človekom in robotom, kamor sodi tudi upravljanje naprav z mislimi, ki temelji na tehnologiji BCI (*Brain Computer Interface*). Razstava vključuje fotografsko in video dokumentacijo različnih znanstvenih eksperimentov neurointerakcij (BCI povezave) z androidnim robotom, ki se s sistemom globokega učenja in umetnih senzorjev

odziva na informacije iz okolja v realnem času. Gre za dokumentacijo umetničine lastne interakcije in hibridizacije z androidom HI-2. Iz tovrstnih izkušenj izhaja umetniška artikulacija zamisli o lastni preobrazbi v hibridno entiteto oz. posthumano bitje, poimenovano Mikkell, ki je prav tako del razstave.

Bolj kot zgodbe preteklosti, vtisnjene v ustroj dvorca, umetnici zanima potencial umetnosti, da ustvari dopolnilo oz. podaljšek realnega (opuščenega) prostora z inventivno uporabo znanstvenih orodij, novih medijev in tehnologij ter na ta način poseže v dominantne družbene pripovedi o sedanjosti in prihodnosti, ki se tičejo novih odkritij nevroznanosti, revolucije humanoidnih robotov ter s tem povezanih strahov, predsodkov in nekritičnega sprejemanja.

(Delno povzeto iz besedila dr. Mojce Puncer, objavljenega v katalogu razstave.)

O umetnicah:

Dr. Uršula Berlot (1973) je vizualna umetnica, umetnostna teoretičarka in profesorica na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje Univerze v Ljubljani. Na Filozofski fakulteti v Ljubljani je dve leti študirala filozofijo, nato slikarstvo na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje Univerze v Ljubljani in na akademiji Beaux-Arts v Parizu. Leta 2010 je doktorirala na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje Univerze v Ljubljani, kjer od leta 2009 poučuje na Katedri za teoretične vede. Je avtorica monografije o Duchampu in številnih člankov s področja teorije umetnosti. Umetniško in raziskovalno se ukvarja s presečišči umetnosti, znanosti in filozofije. V umetniškem delu se osredotoča na nevidne in nematerialne vidike realnosti, pri čemer pogosto uporablja tehnološko napredna optična raziskovalna orodja (radiologija, mikroskopija) za raziskovanje liminalnih vidikov zaznavne izkušnje. V eksperimentalni in raziskovalno naravnani umetniški praksi prepleta različne medije in žanre, v video delih, svetlobno-kinetičnih instalacijah ali risbah raziskuje oblike mentalnih prostorov, vprašanje simulirane narave ter odnose med umom, telesom in tehnologijo. V umetniški praksi pogosto črpa navdih iz znanstvenih konceptov in modelov fizične realnosti. Med drugim je razstavljala v Museum of Modern Art v Olomoucu, Today Art Museum v Pekingu, Kunstlerhaus Bethanien v Berlinu, BA-CA Kunstforum Tresor na Dunaju, Haus der Kulturen der Welt v Berlinu, Living Art Museum v Reykjaviku. Za svoje umetniško delo je prejela več nagrad in štipendij: nacionalno priznanje Riharda Jakopiča, Ljubljana, 2021; ADA – Archive of Digital Arts' Featured Artist, Krems, 2020; Schering Stiftung, Berlin, 2007; Pollock-Krasner Foundation, New York, 2005.

<http://www.ursulaberlot.com>

<https://digitalartarchive.at/database/artist/1321/>

Ursula.BerlotPompe@aluo.uni-lj.si

Dr. Maša Jazbec (1981) je umetnica, raziskovalka robotike, kuratorka in producentka, ki se udeležuje na različnih področjih, kjer se stikata znanost in umetnost. Končala je študij likovne umetnosti na Pedagoški fakulteti Univerze v Mariboru, nato je opravila magistrski študij novomedijske umetnosti na oddelku Interface Culture Univerze v Linzu (Avstrija), se izpopolnjevala na inštitutu IAMAS (Japonska), pozneje pa je doktorirala na programu Empowerment Informatics na Univerzi v Tsukubi (Japonska). Bila je gostujoča raziskovalka v laboratoriju profesorja Hiroshija Ishigure v Kjotu (Japonska). S priznanim profesorjem sodeluje še danes. V svojem večplastnem ustvarjanju se posveča predvsem vplivu robotike in ostalih sodobnih tehnologij na življenje ljudi in ostalih živih organizmov. Zadnja leta se na ravni pedagoškega, znanstvenega in umetniškega dela ukvarja z raziskovanjem družabne robotike. Od leta 2019 vodi laboratorij Katapult Robotika v podjetniškem pospeševalniku Katapult, ki se ukvarja s povezovanjem umetnosti, znanosti in novih tehnologij. Bila je gostujoča profesorica na programu Interface Culture na Univerzi za umetnost in dizajn v Linzu in članica komisije za osrednjo nagrado Zlata Nika na festivalu Ars Electronica v Linzu ter za izbor del za SIGGRAPH ASIA v Tokiu. V obdobju 2013–2019 je soustvarjala mednarodni festival novomedijske kulture Speculum Artium v Trbovljah. S svojimi umetniškimi projekti se je predstavila na številnih mednarodnih umetniških platformah in festivalih, kot so med drugimi tudi Ars Electronica, Athens Media Art Festival, Sonica, Lab30, Tsukuba Media Art Festival, ISEA, Speculum Artium, MFRU, Pixelpoint, R.O.R, Festival NOVA in Kiblix. Je prejemnica nacionalnega priznanja Riharda Jakopiča (2023) in nagrade Tončke Čeč, najvišje nagrade za kulturo, ki jo podeljuje Občina Trbovlje (2024).

<http://www.masajazbec.si/>

<https://www.tehnopark.si/>

ROBOTIKA KATAPULT

Podatki o razstavi:

Razstavo je pripravil ZKŠT Zavod za kulturo, šport in turizem Žalec.

Na ogled je **od 30. maja do 5. oktobra 2025.**

Razstava je nastala v sodelovanju z Institutom »Jožef Stefan«, Zavodom za kulturo Delavski dom Trbovlje in Društvom Trbovlje novomedijsko mesto.

Za finančno pomoč pri pripravi razstave se zahvaljujemo Občini Žalec, Ministrstvu za kulturo RS in donatorjema MGdom, Matjaž Gostečnik, s. p., in ADIN, d. o. o.

Več informacij o razstavi:

- Nastija Močnik, pom. dir. ZKŠT Žalec za področje kulture: nastija.mocnik@zkst-zalec.si
- Uroš Govek, strokovni sodelavec za kulturo, ZKŠT Žalec: uros.govek@zkst-zalec.si
- dr. Mojca Puncer, kustosinja razstave: mojca.puncer@gmail.com
- dr. Maša Jazbec, umetnica: masamikkel@gmail.com
- dr. Uršula Berlot, umetnica: berlotursula@gmail.com